

DBL-1901100102030900 Seat No. _____

M. A. (Sem. III) (CBCS) (WEF-2019) Examination

June - 2022

Sanskrit : ECT-04

(महाभाष्य पस्पसाह्निक एवं सिद्धांत कौमुदी) (श्वादिप्रकरण)
(New Course)

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours]

[Total Marks : 70

सूचना / Instructions :

- (१) ગમે તે પાંચ પ્રશ્નોના જવાબ લખો.
(1) Give answer any five questions.
(૨) બધા જ પ્રશ્નોના સરખા ગુણ છે.
(2) All questions carry equal marks.

- ૧ નીચેના 'બે' ગદ્યખંડનું આવશ્યક સમજૂતી સાથે ભાષાંતર કરો : ૧૪
1 Translate with necessary explanation 'Two' following passages : 14

- (૧) કસ્તર્હિ શબ્દઃ ? યેનોચ્ચારિતેન સાસ્નાલાઙ્ગુલકકુકુદચુરવિષાણિનાં સંપ્રત્યયો ભવતિ સ શબ્દઃ । અથવા પ્રતીતપદાર્થકઃ લોકે ધ્વનિઃ શબ્દ ઇત્યુચ્યતે । તદ્વથા । શબ્દં કુરુ । મા શબ્દં કાર્ષીઃ । શબ્દકાર્યથં ઇતિ ધ્વનિં કુર્વન્નેવમુચ્યતે । તસ્માદ્ ધ્વનિઃ શબ્દઃ ।
(૨) તદ્વથા – શવતિર્ગતિકર્મા કમ્બોજેષ્વેવ ભાષિતો ભવતિ, વિકાર એવૈનમાર્યા ભાષન્તે શવ ઇતિ । હમ્મતિઃ સુરાષ્ટ્રેષુ, રંહતિ પ્રાચ્યમધ્યેષુ, ગમિમેવ ત્વાર્યાઃ પ્રયુજ્જતે । દાતિર્લવનાર્થે પ્રાચ્યેષુ, દાત્રમુદીચ્યેષુ । યે ચાપ્યેતે ભવતો પ્રયુક્તા અભિતમતાઃ શબ્દા એતેષામપિ પ્રયોગો દૃશ્યતે ।

- ૨ નીચેના 'બે' ગદ્યખંડનું આવશ્યક સમજૂતી સાથે ભાષાંતર કરો : ૧૪
2 Translate with necessary explanation 'Two' following passages : 14

- (૧) યાજ્ઞિકાઃ પઠન્તિ—દશમ્યુત્તરકાલં પુત્રસ્ય જાતસ્ય નામ વિદધ્યાદ્ ઘોષવદાઘન્તરન્તઃ સ્યમવૃદ્ધં ત્રિપુરુષાનૂકમનરિપ્રતિષ્ઠિતમ્ । તદ્વિ પ્રતિષ્ઠતતમં ભવતિ દ્વયક્ષરં વા નામ કૃતં કુર્યાન્ન તદ્વિતમ્ ઇતિ । ન ચાન્તરેણ વ્યાકરણં કૃતાસ્તદ્વિતા વા શક્યા વિજ્ઞાતુમ્ । દશમ્યાં પુત્રસ્ય ।
(૨) શબ્દપ્રમાણકા વયમ્ । યચ્છબ્દ આહ તદસ્માકં પ્રમાણમ્ । શબ્દશ્ચ શબ્દજ્ઞાને ધર્મમાહ નાયશબ્દજ્ઞાનેઽધર્મમ્ । યચ્ચ પુનરશિષ્ટપ્રતિષ્ઠિતં નૈવ તદોષાય ભવતિ નાભ્યુદયાય ॥

૩	નીચેના 'બે' સૂત્રો સ્પષ્ટ રીતે સમજાવો.	૧૪
3	Explain clearly following 'Two' sutras.	14
	(૧) સ્યતાસી લૃલુટોઃ ।	
	(૨) અનઘનતે લઙ્ગ ।	
૪	નીચેના 'બે' સૂત્રો સ્પષ્ટ રીતે સમજાવો.	૧૪
4	Explain clearly following 'Two' sutras.	14
	(૧) ઙ્ઘોઽન્તઃ ।	
	(૨) થાસઃ સે ।	
૫	'પસ્યશાહ્નિકમ્' મુજબ વ્યાકરણશાસ્ત્રનાં મુખ્ય પ્રયોજનો સવિસ્તર વર્ણવો.	૧૪
5	Explain in detailed the main purpose of 'વ્યાકરણશાસ્ત્ર' according to 'પસ્યશાહ્નિકમ્' ।	14
૬	શબ્દના દૃષ્ટત્વ અને અદૃષ્ટત્વ અંગે 'પસ્યશાહ્નિકમ્'માં નિરૂપિત મહર્ષિ પતંજલિના વિચારોની સમીક્ષા કરો.	૧૪
6	Critically evaluate the views of મહર્ષિ પતંજલિ about the 'શબ્દદુષ્ટત્વ' and 'અદુષ્ટત્વ' as depicted in પસ્યશાહ્નિકમ્ ।	14
૭	'ભૂ' ધાતુના 'તિઙ્ત' પદોની રૂપસિદ્ધિ પ્રક્રિયા ચર્ચો.	૧૪
7	Discuss a process of 'તિઙ્ત' formation of 'ભૂ' syllable.	14
૮	'ઐધ્' ધાતુના 'લુટ્' લકારના બધા જ રૂપો દર્શાવો.	૧૪
8	Explain the all types of 'લુટ્ લકાર' of 'ઐધ્' syllable (Root).	14
૯	નીચેની 'બે' ટૂંકનોંધ લખો :	૧૪
9	Write 'Two' short note :	14
	(૧) 'લટ્' લકારસ્ય અર્થાઃ ।	
	(૨) બભૂવતુ રૂપસિદ્ધિપ્રક્રિયા ।	
૧૦	નીચેની 'બે' ટૂંકનોંધ લખો :	૧૪
10	Write 'Two' short note :	14
	(૧) પરસ્મૈપદ – આત્મનેપદ ।	
	(૨) વેદાઙ્ગગ્રન્થેષુ વ્યાકરણસ્ય સ્થાનમ્ ।	